

ная грамотность — это знание норм, правил и традиций собственной лингвокультурной общности, а также и знание общих лингвокультурных норм, правил и традиций другой лингвокультурной общности, что может рассматриваться как межкультурная составляющая лингвокультурной грамотности. У носителя конкретной лингвокультуры та или иная составляющая может быть представлена в разной степени, но в процессе обучения, культурного, социального, лингвистического развития личности их содержание и соотношение могут меняться.

Лингвокультурные знания — это процедурные знания, необходимые и реализуемые в конкретных коммуникативных сферах и ситуациях в форме конкретных речевых высказываний или конкретного коммуникативного поведения и обусловлены определенной субкультурой или личностью. Они формируются из личного опыта общения, а также в процессе обучения конкретному виду общения на родном или иностранном языке (деловому, академическому, повседневному, публичному, профессиональному, и пр.).

Лингвокультурная грамотность, отражая уровень обученности, позволяет установить уровень индивидуального владения наиболее значимой национально-культурной информацией, выраженной языковыми средствами. Однако само понятие лингвокультурной грамотности требует дальнейшего уточнения и разработки и имеет большую практическую значимость. В настоящее время, когда повышаются требования к любому специалисту вне зависимости от сферы его деятельности, возрастает спрос на образованную личность, владеющую определенным культурным уровнем и способным эффективно взаимодействовать с другими людьми в процессе межкультурной коммуникации.

ДАМІНУЮЧЫЯ СЕАНТЫЧНЫЯ ТЫПЫ СУБ'ЕКТА Ў КАНСТРУКЦЫЯХ ДЭАЎТАРЫЗАЦЫІ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЦЫ (на матэрыяле англа- і беларускамоўных тэкстаў)

Басавец І. М., Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт

Праблема суб'екта выказвання з'яўляецца адной з цэнтральных у сучаснай лінгвістыцы, якую, акрамя іншага, цікавіць пытанне стылістычнай абумоўленасці дамінавання пэўнага семантычнага тыпу суб'екта ў розных функцыянальных стылях — у прыватнасці, у публіцыстычным.

Як ужо адзначалася ў лінгвістычнай літаратуры, суб'ект канструкцыі дэаўтарызацыі (КД) можа належыць да аднаго з чатырох семантычных тыпаў і з'яўляцца суб'ектам гаворкі (S_p), думкі (S_d), ацэнкі (S_a) або ўспрымання (S_y). У выніку аналізу 2000 КД у англа- і 2000 у беларускамоўных публіцыстычных тэкстах выяўлена, што разнавіднасці семантычнага суб'екта істотна адрозніваюцца па сваёй ужывальнасці (гл. табл. 1, 2), прычым тып суб'екта залежыць ад сінтаксічнага тыпа КД.

Табліца 1

Частотнасць семантычных тыпаў суб'екта ў англамоўных публіцыстычных тэкстах

Сінтаксічныя тыпы КД	S_p , %	S_a , %	S_d , %	S_y , %
Суб'ектна-прэдыкатныя КД	45,5	5,8	9,7	4,5
Прэдыкатныя і наміналізаваныя КД	11,4	9	6,9	1,7
Прыназоўнікава-склонавыя КД	1,3	3,5	0,5	0,2
Усяго	58,2	18,3	17,1	6,4

Частотнасць семантычных тыпаў суб'екта ў беларускамоўных публіцыстычных тэкстах

Сінтаксічныя тыпы КД	S _p , %	S _a , %	S _d , %	S _p , %
Суб'ектна-прэдыкатныя КД	26,7	2,9	15,4	2,1
Прэдыкатныя і наміналізаваныя КД	16,9	5,5	16,2	3,3
Прыназоўнікава-склонавыя КД	2,9	4,8	2,7	0,6
Усяго	46,5	13,2	34,3	6

Як відаць з табліц, самым распаўсюджаным тыпам суб'екта ў публіцыстычных тэкстах на дзвюх мовах з'яўляецца суб'ект гаворкі, які пераважае ў суб'ектна-прэдыкатных, наміналізаваных і прэдыкатных КД і можа мець абагульненае і няпэўнае значэнне: *Outsiders say that the government is trying to limit the tribunal...; Часцей за ўсё так кажучь пра працаголікаў, якія не ведаюць ўтыну ў сваім запале вызначыцца на ніве працоўных здзяйсненняў.*

У прыназоўнікава-склонавых КД суб'ект гаворкі страчвае лідзіруючыя пазіцыі, па паказчыках саступаючы суб'екту ацэнкі, які ўжываецца ў канструкцыях двух відаў. Гэта могуць быць канструкцыі, якія змяшчаюць назоўнік з семантыкай ацэнкі тыпу *by analysts' estimates/на незалежных ацэнках: This year's college graduates will be entering a wretched job market, where there are, by some estimates, five candidates for every opening...;* або канструкцыі, якія ўводзяць у выказванне ацэнку з дапамогай ацэнных моўных адзінак: *Рэчы, здаецца, відавочныя, аднак у вачах абывацеля бізнэсмен — літаральна жулік, на якога грошы валяцца з неба...*

Прадстаўленасць суб'екта думкі ў беларускамоўнай публіцыстыцы ў два разы перавышае аналагічныя паказчыкі ў англамоўных тэкстах (у якіх у сваю чаргу назіраецца большая ўжывальнасць суб'екта гаворкі і ацэнкі) у асноўным за кошт высокай частотнасці асобных разнавіднасцяў безасабовых КД з суб'ектам думкі тыпу *вядома/агульнавядома, лічыцца/лічылася/прынята лічыць: Лічыцца, што аматары кавы менш падвержаныя дэпрэсіі.* У адрозненне ад іншых семантычных тыпаў суб'екта, спектр выкарыстоўваемых КД з суб'ектам думкі ў абодвух стылях значна багацейшы, на што паказвае большая колькасць маркіруючых яго лексічных адзінак і большы набор саміх канструкцый. Дастаткова паказальны ў гэтым дачыненні прыклад прыназоўнікава-склонавых КД, дзе суб'ект думкі прадстаўлены ў канструкцыях тыпу *from the point of view of the global economy, according to the modern view, from the reader's perspective, from the users' viewpoint, against the widespread assumption, contrary to popular belief/на думку шэрагу экспертаў, наводле меркавання некаторых гісторыкаў, з пункту гледжання астралогіі, з згодна з нашыранай думкай, на меркаванні спецыялістаў, насуперак распаўсюджанаму меркаванню і г. д.* Для параўнання, сярод прыназоўнікава-склонавых КД з суб'ектам успрымання ў даследуемых тэкстах сустракаецца толькі канструкцыя тыпу *according to observations/наводле назіранняў;* а прыназоўнікава-склонавыя КД з суб'ектам гаворкі ўключаюць канструкцыі тыпу *according to statements (claims) of economic experts, in the words of a person familiar with the process, according to rumours/наводле сьвярджэнняў астралагаў, на словах фермераў, на чутках.*

Цікава, што ў абодвух стылях, калі суб'ект прэдыкатных і наміналізаваных КД з'яўляецца абагульненым, то ён сустракаецца, як правіла, толькі ў двух семантычных разнавіднасцях: як суб'ект думкі або суб'ект гаворкі (за выключэннем пасіўных і няпэўна-асабовых КД, у якіх таксама прадстаўлены абагульнены суб'ект ацэнкі), прычым у большасці выпадкаў абагульнены суб'ект такіх КД з'яўляецца менавіта суб'ектам думкі (на яго долю прыпадае прыкладна дзве трэці ўсіх абагульненых суб'ектаў значаных КД): *In ancient China, cats were regarded as sacred and believed to possess the*

power to repel evil with a glance. Найменш ужывальным семантычным тыпам суб'екта ва ўсіх разнавіднасцях КД у публіцыстычных тэкстах на дзвюх мовах з'яўляецца суб'ект успрымання.

Такім чынам, як у англа-, так і ў беларускамоўных публіцыстычных тэкстах ў большасці КД пераважае суб'ект гаворкі і ў прыназоўнікава-склонавых КД — суб'ект ацэнкі, што тлумачыцца функцыянальна-стылістычнымі фактарамі, паколькі публіцыстычны тэкст арыентаваны на інфармаванне, якое часта суправаджаецца каментарыямі і ацэнкамі.

УЧЕБНИК ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ В АСПЕКТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Вариченко Г. В., Кишкевич Е. В., Прокопина Ж. В., Белорусский государственный университет

В настоящее время в связи со значительным расширением контингента иностранных учащихся в вузах Республики Беларусь большую актуальность приобретает создание единого учебника по русскому языку как иностранному для слушателей подготовительных факультетов и отделений.

Учитывая дискуссии, ведущиеся в научно-методической литературе по проблемам создания современных учебников и учебных пособий для начинающих, опираясь на опыт российских авторов, белорусских коллег, мы обратили внимание в своей работе над учебным пособием «Русский язык как иностранный (базовый уровень)» на следующие моменты.

«В учебнике должны быть отражены четыре аспекта иноязычной культуры — познавательный, развивающий, воспитательный и учебный». При подготовке учебного пособия нами было принято определение понятия «учебник», предложенное Е. И. Пассовым. Учебник — «система методических средств, обеспечивающих достаточные условия для создания учащимся возможности овладеть иноязычной культурой на уровне, адекватном намеченной цели».

Нами учитывались следующие требования к современному учебнику русского языка как иностранного: а) учебник должен быть личностным, социально значимым для студента; б) в учебнике необходимо определенное соотношение национально специфического, общего контекста и родной культуры студента; в) работа с учебником должна быть эффективной, доставлять удовольствие, располагать к общению, способствовать духовному обогащению личности; г) предусматривается использование заданий преимущественно творческого характера, проблемных заданий; д) презентация грамматического материала подчинена коммуникативным целям, коммуникативные задания определены типами коммуникативных установок; е) учебник содержит интерактивные формы работы.

Говоря о проблеме современного учебника по РКИ для начинающих, методисты отмечают необходимость наличия подробного содержания учебника, так как «правильно составленное содержание помогает преподавателю быстро сориентироваться в учебном материале. Оно должно помочь увидеть не только набор представленных в учебнике лексико-грамматических тем, но и их связь с темами разговорными, с ситуациями, в которых их можно вывести в речь».

Методистами отмечается необходимость присутствия в современном учебнике поэтапных и итоговых тестов, Тесты в учебном пособии «Русский язык как иностранный (базовый уровень)» построены на той же лексико-грамматической базе, что и сам учебный курс. При оценке результатов используется система баллов.

В учебном пособии осуществляется модульная подача материала. Ядром каждого модуля является учебный текст. Текстовый материал учебного пособия подобран в соответствии с социокультурным фоном Беларуси.

Композиционно материал учебного пособия представлен в соответствии со следующими темами: «Давайте познакомимся!», «Здравствуй, университет!», «Письмо из